

ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

МАТЕРІАЛИ
VII Міжнародної науково-практичної конференції

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА:
КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ,
МИСТЕЦТВОЗНАВЧИЙ,
ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТИ»**

17–19 червня 2022 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Цьось А.В. – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Охманюк В.Ф. – кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, декан факультету культури і мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Панасюк С.Л. – кандидат педагогічних наук, доцент, заступник декана факультету культури і мистецтв з наукової роботи Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Кашаюк В.М. – кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри історії та теорії мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Авраменко Д.К. – кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри дизайну Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Каленюк О.М. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого мистецтва Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Зарицький А.О. – заслужений артист України, доцент, завідувач кафедри музично-практичної та виконавської підготовки Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Косаковська Л.П. – кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри хореографії Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Столярчук Н.М. – кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри культурології Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Головей В.Ю. – доктор філософських наук, професор, професор кафедри культурології Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Степанчук А.В. – методист факультету культури і мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Головко О.П. – кандидат економічних наук, засновник та директор Видавничого дому «Гельветика»;

Віхляєв М.Ю. – доктор юридичних наук, професор, директор ЦУСНС.

Актуальні проблеми розвитку українського мистецтва: культурологічний, мистецтвознавчий, педагогічний аспекти: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луцьк, 17–19 червня 2022 року). Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 180 с.

ISBN 978-617-554-005-3

УДК 7.01(477)(063)

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ВОКАЛЬНО-ХОРОВЕ МИСТЕЦТВО У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Культура співу – невід’ємний сегмент формування індивідууму
естрадного співака

Бойчук А.С. 7

Значення вокалізів у фаховій підготовці співака

Зарицький А.О., Зарицька А.А...... 11

Специфіка розвитку співацьких навичок студентів
в процесі вокально-хорової діяльності

Кириченко І.О., Мрочко В.М...... 14

Жанрові особливості хорових творів М. Скорика

Терещук А.А...... 16

Фортепіанна партія як засіб створення художнього образу
(на прикладі роботи концертмейстера з джаз-хором ВНУ імені Лесі Українки)

Цейко Н.О...... 20

НАПРЯМ 2. ІНСТРУМЕНТАЛЬНЕ ВИКОНАВСТВО В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МУЗИКАНТІВ-ПЕДАГОГІВ

Іспанська камерно-інструментальна музика на перетині XIX та XX ст.ст.

Асталош Г.Л...... 24

Камерне народно-інструментальне музикування періоду незалежності
(на прикладі колективів Дрогобиччини)

Козицька М.З. 28

Технічні навички як чинник майстерності концертмейстера

Кожурба Н.Є. 32

Деякі аспекти дослідницького феномену музики для баяна
українськими науковцями періоду незалежності

Мазурик В.В., Душний А.І...... 34

Інструментально-виконавські уміння – основа виконавської майстерності
музиканта-інструменталіста: сольний та ансамблевий аспекти

Малахова М.О. 38

Взаємозв'язок композиторської і виконавської діяльності
в творчій лабораторії С. Рахманінова

Попов Ю.К. 42

Особливості феномену діяльності народного ансамблю
пісні і танцю «Підбужанка»

Стахнів Р.В...... 45

Література:

1. Кужелев Д. Баянна творчість українських композиторів: навч. посіб. Львів: СПОЛОМ, 2011. 206 с.
2. Кужелев Д. Художні тенденції розвитку академічного баяного виконавства у другій половині ХХ століття: автореф. дис. ... канд. мистецтвознав.: спец. 17.00.01 «Теорія і історія культури». Київ, 2002. 20 с.
3. Сташевський А. Баянне мистецтво в Україні: тенденції розвитку оригінальної музики та індивідуальне втілення жанрово-стильового аспекту у творчості Володимира Рунчака: автореф. дис. ... канд. мистецтвознав.: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». Київ, 2004. 20 с.
4. Сташевський А. Великі жанри в українській музиці для баяна та акордеона (тенденції розвитку в останній чверті ХХ та на початку ХХІ століть): [монографія]. Луганськ: Поліграфресурс, 2007. 159 с.
5. Сташевський А. Нариси з історії української музики для баяна: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл. мистецтв і освіти]. Луганськ: Поліграфресурс, 2006. 152 с.
6. Сташевський А. Специфіка виражальних засобів в українській музиці для баяна (остання чверть ХХ – перше десятиріччя ХХІ ст.): дис. ... доктора мистецтвознав.: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». Київ, 2014. 473 с.

ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКІ УМІННЯ – ОСНОВА ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МУЗИКАНТА-ІНСТРУМЕНТАЛІСТА: СОЛЬНИЙ ТА АНСАМБЛЕВИЙ АСПЕКТИ

Малахова М.О.

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри інструментально-виконавської
майстерності Інституту мистецтв
Київського університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Професійна підготовка музикантів-інструменталістів у закладах вищої освіти мистецького спрямування охоплює всі ланки освітнього процесу за спеціальністю «Музичне мистецтво», а також передбачає кореляцію дисциплін інструментально-виконавського циклу (спеціального інструмента, оркестрового класу, інструментального ансамблю) у формуванні фахових компетентностей студентів.

Міждисциплінарний взаємозв'язок цих навчальних курсів є необхідним у формуванні й розвитку інструментально-виконавських умінь майбутніх викладачів закладів початкової мистецької освіти та солістів-інструменталістів, артистів ансамблю й оркестру.

Проблема інструментально-виконавської підготовки студентів у системі вищої мистецької та музично-педагогічної освіти стала предметом досліджень науковців і педагогів-практиків: М. Давидова [1], В. Лабунця [2], Т. Пляченко [3], І. Польської [4], М. Різоля [5], В. Федоришина [7] та інших.

Для визначення сутності і структури інструментально-виконавських умінь маємо проаналізувати наукові дефініції таких взаємопов'язаних понять, як «уміння», «знання», «навички», «виконавська майстерність», «творчість», «ансамблеве виконавство» тощо.

Науковці визначають *уміння* як здатність належно виконувати певні дії, що заснована на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок, а *уміння невербального спілкування* – як комунікативне уміння педагога, яке полягає у використанні в професійному спілкуванні оптико-кінетичної (жести, міміка, пантоміміка), паралінгвістичної (якість голосу, діапазон, тональність) та екстралінгвістичної (паузи, сміх, шуми) системи знаків; в організації простору й часу в комунікативному процесі [6, с. 276 – 277]. Зауважимо, що саме здатність до невербального спілкування є фахово необхідним умінням, що забезпечує професійну комунікацію учасників інструментального ансамблю в процесі концертного виступу.

Узагальнюючі погляди науковців на тлумачення поняття «уміння», маємо констатувати, що воно тісно пов'язане з такими поняттями, як «знання» і «навички».

У соціолого-педагогічному словнику *знання* розтлумачено як відображення об'єктивних характеристик дійсності у свідомості людини [6, с. 84].

Навички є автоматизованими діями, що формуються повторенням і характеризуються високою мірою засвоєння, не потребують регулювання і контролю [6, с. 147].

Музично-виконавську майстерність М. Давидовим охарактеризовано як вільне володіння музичним інструментом, а також володіння собою, забезпечуючи інтонаційно-осмислене, інтерпретоване, одухотворене, емоційно яскраве артистичне втілення музичного твору в реальному звучанні під час естрадного виступу [1, с. 36].

Виконавська майстерність інструменталіста формується у повсякденній самостійній роботі над собою (виконання комплексу вправ, робота над музичними творами тощо), а також у процесі

концертно-виконавської діяльності і проявляється в ній як вищий рівень засвоєних умінь та інтерпретаторської творчості.

Дефініцію *творчість* науковці визначають як продуктивну людську діяльність, що здатна породжувати якісно нові матеріальні й духовні цінності суспільного значення. Розвиток творчого потенціалу діяльності є важливою умовою культурного прогресу суспільства й виховання людини [6, с. 266]. Базою творчості виступають знання й досвід, набуті людиною у процесі пізнання і практичної діяльності.

Здійснення музикантом-інструменталістом виконавської діяльності в освітньому процесі та в умовах репетиційно-концертної роботи неможливе без сформованих інструментально-виконавських умінь.

Інструментально-виконавські уміння ми трактуємо як інтегративне професійно-особистісне утворення, що складає основу виконавської майстерності інструменталіста.

Структуру інструментально-виконавських умінь, формування яких здійснюється в процесі індивідуальних занять у класі спеціального інструмента, ми репрезентуємо такими взаємопов'язаними складовими:

1) здатність використовувати конструкцію, технічні можливості й темброво-регістрові особливості свого музичного інструмента для розвитку власної виконавської майстерності;

2) уміння визначити функціонально доцільну постановку (за необхідності і посадки), яка забезпечить ефективність формування виконавської техніки інструменталіста;

3) техніка гри на інструменті (рухливість пальців, координація функцій рук, раціональність аплікатури, виразність та стилістична відповідність штрихів, динамічна гнучкість виконавця тощо);

4) володіння музично-виражальними прийомами (доцільне застосування різних видів звуковидобування та звуковедення, художньо доцільне поєднання штрихів, темброве різнобарв'я, логічне фразування, агогіка, інтонаційна образність тощо);

5) уміння читати нотний текст з аркуша;

6) здатність до транспонування, добору музики на слух, імпровізації;

7) єдність технічного і художнього аспектів в інтерпретації музичного твору та створенні індивідуального виконавського стилю;

8) виконавська мобільність та сценічна адаптивність (здатність застосовувати адекватні виконавські методи і прийоми у різних ситуаціях, емоційна стабільність, виконавська воля, швидка адаптація до акустичних умов концертної зали, поєднання інструментально-виконавської техніки з артистизмом та сценічною культурою).

Формування інструментально-виконавських умінь студентів у навчальному ансамблі має свої особливості, обумовлені специфікою ансамблевого виконавства.

Ансамблеве виконавство І. Польська визначає як феномен виникнення певної художньої цілісності замкненого континіуму в процесі консолідованого й погодженого сумісного виконання музики кількома (від двох до десяти) виконавцями, партії яких не дублюються [4, с. 286].

Характерною особливістю ансамблевої гри є те, що в процесі спільного виконання музичних творів великого значення набуває здатність до «спільно-інтуїтивного творчого перевтілення». Уміння перехопити виконавський задум партнера та його настроїв, відобразити хід думок іншого члена колективу, одночасно запропонувавши власне бачення, і створює умови для єдиного образного плану. Здатність до співпереживання і співтворчості формується в результаті тісної виконавської та особистісної взаємодії, яка, своєю чергою, напрацьовується шляхом довготривалої комунікації в умовах практичних репетицій та концертних виступів.

На основі аналізу змісту освітньої роботи у навчальних інструментальних колективах ми визначили специфічні *ансамблеві уміння*, формування яких є необхідним у фаховій підготовці студента-інструменталіста. Це: 1) здатність до колективного музикування; 2) відчуття партнера з ансамблю; 3) метроритмічна синхронність виконання; 4) темброва однорідність звучання однієї партії; 5) підпорядкованість виконавських дій учасників навчального ансамблю творчим завданням, сформульованим викладачем.

Зауважимо, що формування у студентів ансамблевих умінь здійснюється на основі індивідуальних інструментально-виконавських умінь, набутих у класі спеціального інструмента, які в умовах колективного музикування актуалізуються і розвиваються.

Отже, формування й розвиток інструментально-виконавських умінь студентів є важливою складовою фахової підготовки музикантів-інструменталістів у системі університетської освіти. Сформованість означених умінь та здатність застосовувати їх у професійній діяльності визначає рівень професійної майстерності музиканта як педагога і виконавця.

Література:

1. Давидов М. А. Музично-виконавська майстерність. *Виконавська майстерність музикантів-інструменталістів*: зб. мат. Всеук. наук. конф. «Виконавська майстерність музикантів-інструменталістів: історія, теорія та методи формування». Київ, 18–20 квітня 2012 р. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2012. С. 36–38.

2. Лабунець В. М. Методична система інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ, 2015. 42 с.

3. Пляченко Т. М. Професійна діяльність керівника музично-інструментального колективу : навч. посіб. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 112 с.

4. Польская И. И. Камерный ансамбль: теоретико-культурологические аспекты : дис. ... д-ра искусствоведения : 17.00.03. Харьков, 2003. 435 с.

5. Ризоль Н. И. Очерки о работе в ансамбле баянистов. Москва : Сов. композитор, 1986. 224 с.

6. Соціолого-педагогічний словник / уклад. С. У. Гончаренко, В. В. Радул та ін. ; за ред. В. В. Радула. Київ : ЕксОб, 2004. 304 с.

7. Федоришин В. І. Формування виконавської майстерності студентів музично-педагогічних факультетів у процесі колективного музикування : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2002. 202 с.

ВЗАЄМВПЛИВ КОМПОЗИТОРСЬКОЇ І ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ТВОРЧІЙ ЛАБОРАТОРІЇ С. РАХМАНІНОВА

Попов Ю.К.

кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри спеціального фортепіано

Харківський національний університет мистецтв

імені І.П. Котляревського

м. Харків, Україна

Художні смаки і погляди С. Рахманінова формувалися в процесі комплексного вивчення різних спеціалізацій в області музичного мистецтва, серед яких важливе місце, разом з виконавством, займає, безумовно, композиторська творчість. Як відомо, композиторську освіту С. Рахманінов отримав у Московській консерваторії в класах професорів С. Танєєва та А. Арєнського. Дипломною роботою композитора стала його одноактна опера «Алеко», яка була далеко не першим твором С. Рахманінова, що вже мав до цього часу досвід роботи в оркестрових жанрах. Це симфонічна поема «Князь Ростислав», Перший концерт для фортепіано з оркестром, незакінчена симфонія. Вже в цих опусах формувався рахманіновський оркестровий стиль, для якого стануть характерними увага до колориту, часте використання розширеного